

MENTOLNING TIBBIYOTDAGI VA KIMYODAGI AHAMIYATI

Raxmatov Shokir Botirovich

Buxoro davlat tibbiyot instituti, PhD assistent

Muxiddinova Nilufar Ortiq qizi

Buxoro davlat tibbiyot instituti, talabasi

Nilufarmuxiddinova0@gmail.com

Annotatsiya: Ushbu maqolada, kristalli mentol uzoq vaqtdan beri kosmetika sanoatida ham, uyda kosmetika ishlab chiqarishda ham muvaffaqiyatli qo'llanilib kelinmoqdaligi aytilgan. Ushbu komponent nafaqat terini sovutishi, antiseptik va tinchlantiruvchi ta'siri, balki tanadagi umumiy tonik ta'siri uchun ham foydalaniladi. Yalpiz shamollash, yo'tal, og'iz va tomoq yallig'lanishi, sinus infeksiyalari va nafas olish yo'llari infeksiyalari uchun ishlatiladi.

Kalit so'zlar: Spirt, validol, efir, xloroform, benzol, skipidar, bormentol, sirka kislota, xloralgidrat, pirogallol.

Mentol, 3-1-mentanol, $C_{10}H_{20}O$ — yalpiz hidli, taxir mazali rangsiz kristall. Mentolni 156, 26. 4 ta izomeri bor. Spirt, efir, xloroform, benzol, skipidar, sirka kislotada yaxshi, suvda yomon eriydi. . Mentol kimyoviy reaksiyaga faol kirishadi. Sanoatda cho'l yalpizi moyidan olinadi. Sintetik yo'l bilan ham olish mumkin. Oziq-ovqat sanoatida likyor, konfet ishlab chiqarishda, atir-upa, tish yuvish vositalari tayyorlashda, farmatsevtikada validol va bormentol olishda ishlatiladi. [Mentol](#) yalpiz barglari tomonidan ishlab chiqarilgan tsiklik monoterpenoid va yalpiz moyining asosiy komponentidir. Mentol sovutuvchi, tetiklantiruvchi va yoqimli, boy yalpiz hidiga ega. Ular ko'pincha kosmetika, malhamlar, balzamlar, malhamlar, pastillar, tish pastasi, og'iz yuvish, saqich va boshqa mahsulotlarda qo'llaniladi.

Mentolni tibbiyotdagi o'rni:

Mahsulot nomi: Yalpiz kristalli mentol

- CAS raqami: 89-78-1
- Tozalik: minimal 99 foiz
- Sertifikatlash: Halol
- Erish nuqtasi: 42-44 daraja
- Qaynash nuqtasi: 216 daraja
- Tashqi ko'rinishi: rangsiz igna kristalli
- Turi: Tabiiy lazzatlar va xushbo'y hidlar

- Foydalanish: kundalik lazzat, oziq-ovqat lazzati
- Zichlik: 0.89 g/ml 25 daraja
- Levomentol tarkibi: 95.0 foiz ~105,0 foiz

Mentol bu sovutish hissi beradi va ko'pincha kichik og'riqlar va tirnash xususiyati yo'qotish uchun ishlatiladi. Mentol yo'talni bostiruvchi vositalar, ichimliklar, saqich va shakarlamalar kabi mahsulotlarga xush bo'ylashtiruvchi vosita sifatida qo'shiladi. Mentol "odamlarni og'riq yoki boshqa ogohlantirishlardan chalg'itishi mumkin bo'lgan" sovutish effektini ishlab chiqaradi. Mentol aslida tana haroratini pasaytirmasa ham, u tananing harorat retseptorlarini rag'batlantiradi. Bu miyaga tananing sovishi haqida signal beradi.

Menthol ko'pincha yo'talni bostiruvchi, terini himoya qiluvchi vositalar va boshqa mahsulotlarning boshqa faol moddalari bilan birlashtiriladi. U yangilanish va yoshartirishga yordam berganligi sababli, mentol turli usullarda ishlatilishi mumkin. Og'riq qoldiruvchi va yallig'lanishga qarshi xususiyatlaridan tashqari, mentol ham karminativ xususiyatlarga ega. Bu ichak mushaklarini bo'shashtirishga va oshqozon-ichak kasalliklarini davolashga yordam beradi. Mentol ko'zning yallig'lanishi, tomoq og'rig'i va og'iz yarasiga shifobaxsh ta'sir ko'rsatadi. Mentol qizilcha qizamiqni davolashda ishlatiladi. Ko'krak va yonbosh sohasidagi shishish bilan noqulaylik. Mentol gripp va yuqori nafas yo'llari infeksiyasi kabi febril kasalliklarning dastlabki bosqichida bosh og'rig'iga ta'sir qiladi. Mahsulotlar organik. Kristalli mentol uzoq vaqtdan beri kosmetika sanoatida ham, uyda kosmetika ishlab chiqarishda ham muvaffaqiyatli qo'llanilib kelinmoqda. Ushbu komponent nafaqat terini sovutishi, antiseptik va tinchlantiruvchi ta'siri, balki tanadagi umumiy tonik ta'siri uchun ham qadrlanadi. INCI: mentol Boshqa ismlar: mentol kristallari, mentol zarralari, Levomentol, Hexa Hydro Timol, Sikloheksanol Tashqi ko'rinishi: kuchli, tetiklantiruvchi, tanish bo'lgan yalpiz hidi bo'lgan kristallar Eriş nuqtasi: 42,5 ° S Eriydiganlik: suvda kam eriydi, ammo qoldiqsiz etanol, efir, aseton, xloroform, sirka kislotasi, geksanda, shuningdek efir va yog'li yog'larda eritilishi mumkin. Boshqa komponentlar bilan moslik: ushbu komponentni kofur, xloralgidrat, b-naftol, fenol, pirogallol, rezorsinol, timol va kuchli oksidlovchilar bilan birlashtirish mumkin emas. Xususiyatlari: aniq hid tufayli, uni xushbo'y moddalar bilan yomon birlashtirishi mumkin. Xususiyatlari: antibakterial, antiseptik, bakteritsid, dezodoratsiya, sovutish, dekonjestant, tonik, tinchlantiruvchi, yuz uchun: mentol ko'pincha muammoli, yog'li terini parvarish qilish vositalarining tarkibiga kiradi, chunki u yog 'bezlarini normallantiradi, terini yangilaydi va tonlaydi; u tirnash xususiyati va quruqlikka moyil bo'lgan, yuqori sezgir teriga mo'ljallangan kosmetik

vositalarning muhim tarkibiy qismidir, chunki u tirnash xususiyati va qizarishni osonlikcha engillashtiradi, engil lokal behushlik vazifasini bajaradi, bezovtalikni ketkazadi; ushbu komponent qonning drenajlanishi va aylanishini engillashtiradi, tashqi ko'rinishini oldini oladi. "Kapillyar yulduzlar"; u shuningdek terining umumiy holatini va uning himoya xususiyatlarini yaxshilaydi; mentoldan foydalanish shishdan xalos bo'lishga yordam beradi, shu jumladan ko'z ostidagi sumkalarni olib tashlash; ushbu komponentni o'z ichiga olgan kosmetik yuz niqoblari terining yorqin sog'lom rangi va sog'lom nurini beradi; - tana uchun: depilatsiya vositalaridagi mentol (masalan, mumda) protsedura paytida og'riqni sezilarli darajada kamaytirishga yordam beradi; bu epilatsiyadan keyingi mahsulotlarning muhim tinchlantiruvchi va tetiklashtiruvchi komponenti; massaj aralashmalari tarkibida mentolmushaklarning kuchlanishini yumshatish va qon aylanishini yaxshilashga yordam beradi; Bundan tashqari, oyoq kremlarining ushbu komponenti oyoq parvarishida yordam beradi: Charchoqni va shishishni engillashtiradi, terini dezinfektsiyalash uchun javobgardir; bu kuyishdan keyin tanani parvarish qilish uchun mo'ljallangan ko'plab "sovuq" kosmetik vositalarning ajralmas tarkibiy qismidir: u terini tinchlantiradi, tirnash xususiyati yo'qotadi va salqinlik hissi bilan ta'minlaydi; shuningdek, eng yaxshi kunlarda tazelik va yengillik hissini keltiradigan yaxshi dezodorant, sochlar uchun esa kristalli mentol shampun ishlab chiqaruvchilar orasida juda mashhurdir. U bosh terisi tirnash xususiyati oldini oladi, sochlarni uzoq vaqt toza va yangi saqlashga yordam beradi va ishlatilgandan keyin kuch hissi qoldiradi. Ushbu komponent stressning tanaga salbiy ta'sirini engillashishiga yordam beradi, shuningdek antiseptik qalamlarning bir qismi sifatida u ko'pincha gematomalar, chizish va hasharotlar chaqishi uchun ishlatiladi. Kuchli yoqimli hid tufayli u ko'pincha og'izdan parvarish qilish mahsulotlarining bir qismi sifatida ishlatiladi. Sovunni noldan kiritish foizi, uyda sovun tayyorlash jarayonida unga mentol yog'larning og'irligi 5-7 foiz miqdorida kiritiladi. Ilgari, ushbu komponent sovunni mog'orga quyishdan oldin asosiy o'simlik moyida eritiladi va qo'shimcha yog'lar bilan bir vaqtning o'zida kosmetik mahsulotga qo'shiladi. Boshqa kosmetika mahsulotlariga kiradigan foizlar, yuz uchun mo'ljallangan kremlarda, malhamlarda, jellarda 0,2% gacha; og'iz bo'shlig'i uchun purkagichlarda 0,3% gacha, og'iz chayishda 2,0% gacha, shampunlarda 3% gacha, qo'llar uchun kosmetikada 3% gacha, oyoqlarni parvarish qilish uchun mo'ljallangan kremlarda 5% gacha, massaj mahsulotlarida 7% gacha. Yalpiz - bargi va moyi dori sifatida ishlatiladigan o'simlik. Yalpiz shamollash, yo'tal, og'iz va tomoq yallig'lanishi, sinus infeksiyalari va nafas olish yo'llari infeksiyalari uchun ishlatiladi.

Xulosa qilib aytganda, u ovqat hazm qilish muammolari, jumladan, yurak urishi, ko'ngil aynishi, qusish, ertalabki ko'ngil aynish, irritabiy ichak sindromi (IBS), yuqori oshqozon-ichak trakti (GI) va o't yo'llarining kramplari, oshqozon buzilishi, diareya, ingichka ichakning bakterial ko'payishi va gaz. Yalpiz moyi bosh og'rig'i, mushak og'rig'i, asab og'rig'i, tish og'rig'i, og'izning yallig'lanishi, bo'g'im kasalliklari, qichishish, allergik toshmalar, bakterial va virusli infeksiyalar, bariy ho'qnasi paytida yo'g'on ichakni bo'shashtirish va chivinlarni qaytarish uchun teriga surtilganda yordam beradi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. M. M. Abdulxayeva, O\ M. Mardonov. «Kimyo», Toshkent, «Ozbekiston» nashriyoti, 2002.
2. A. A. Abdusamatov, R. Mirzayev, R. Ziyayev. «Organik kimyo», Toshkent, «O'qituvchi» nashriyoti, 2002.
3. Броварский В. Д., Турдалиев А. Т., Мирзахмедова Г. И. Воздействие температуры окружающей среды на пчел и растения //Научное обозрение. Биологические науки. -2020. - №. 3. - С. 43-48.
4. Турдалиев, А. Т., Аскарлов, К. А., Жалилова, Ш. А., Гуломова, З. А., & Мусаев, И. И. (2019). Физико-химические, геохимические особенности и их влияние на почвенно-экологическое состояние гидроморфных почв. Научное обозрение. Биологические науки, (4), 44-49.
5. Аскарлов К. А., Турдалиев А. Т., Сотиболдиева М. М. Геохимия микроэлементов в почвах Центральной Ферганы //Современные научные исследования и разработки. -2018. - Т. 2. - №. 5. - С. 42-45.
6. Turdalievich T. A., Gulyam Y. Morphological features of pedolytical soils in Central Ferghana //European science review. - 2016. - №. 5-6. - С. 14-15.
7. Turdaliev, A., Yuldashev, G., Askarov, K., & Abakumov, E. (2021). Chemical and biogeochemical features of desert soils of the central Fergana. Agriculture, 67(1), 16-28.
8. Турдалиев А. Т., Аскарлов К. А., Мирзаев Ф. А. У. Морфологические особенности орошаемых почв Центральной Ферганы //Почвы и окружающая среда. - 2019. - Т. 2. -№. 3. - С. 6.
9. Броварский, В. Д., Турдалиев, А. Т., & Мирзахмедова, Г. И. (2020). Воздействие температуры окружающей среды на пчел и растения. Научное обозрение. Биологические науки, (3), 43-48.
10. <https://fingernal.ru/uz/disease/pchelinyi-yad-ego-osobennosti-i-primeneniye-kak-pchelinyi-yad-primenyaetsya-v/>.